

ЗМІСТ

Вступ.....	5
------------	---

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Українська мова. 1–4 класи <i>(зі змінами)</i>	7
Пояснювальна записка	7
1 клас.....	15
2 клас	24
3 клас	34
4 клас	47
Літературне читання. 2–4 класи <i>(зі змінами)</i>	62
Пояснювальна записка	62
2 клас.....	68
3 клас.....	75
4 клас.....	82
Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання. 1–4 класи <i>(зі змінами)</i>	89
Пояснювальна записка	89
1 клас.....	95
2 клас.....	100
3 клас.....	107
4 клас.....	116
Математика. 1–4 класи <i>(зі змінами)</i>	130
Пояснювальна записка	130
1 клас.....	135
2 клас.....	142
3 клас.....	149
4 клас.....	156
Інформатика. 2–4 класи <i>(зі змінами)</i>	163
Пояснювальна записка	163
2 клас.....	169
3 клас	171
4 клас	174

Природознавство. 1–4 класи (зі змінами)	177
Пояснювальна записка	177
1 клас	178
2 клас	181
3 клас	184
4 клас	187
Я у світі. 3–4 класи (зі змінами)	190
Пояснювальна записка	190
3 клас	193
4 клас	194
Російська мова (Русский язык для общеобразовательных учебных заведений с русским языком обучения). 1–4 класи (с изменениями)	197
Пояснительная записка	197
1 класс	205
2 класс	217
3 класс	230
4 класс	241

УКРАЇНСЬКА МОВА

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів

1–4 класи (зі змінами)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс української мови – важливий складник загального змісту початкової освіти, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін.

Основна **мета** цього курсу полягає у формуванні ключової *комунікативної компетентності* молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань.

Навчання української мови має бути спрямоване також на формування *соціокультурної компетентності*, яка охоплює загальнокультурний розвиток учнів, адаптацію їх до життя в певному соціальному середовищі, громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання.

У процесі початкового навчання української мови постійно проводиться робота над формуванням *компетентності уміння вчитися*. Важливо навчити молодших школярів організувати свою навчальну діяльність, сформувані в них почуття відповідальності за виконувані завдання, готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорюваних питань, обґрунтувати її.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- вироблення в учнів мотивації навчання української мови;
- формування комунікативних умінь;
- гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання–розуміння, говоріння, читання і письма);
- опанування найважливіших функціональних складників мовної системи;
- соціокультурний розвиток особистості;
- формування в учнів уміння вчитися.

Відповідно до освітньої галузі “Мови і літератури” Державного стандарту початкової загальної освіти навчальний предмет “Українська мова” будується за такими змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною, діяльнісною.

Мовленнєва змістова лінія, яка є основною, передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу. З цієї метою розвиваються, вдосконалюються усні види мовленнєвої діяльності, якими учні певною мірою оволоділи у дошкільному віці (слухання–розуміння–говоріння), а також формуються, вдосконалюються види мовленнєвої діяльності, пов’язані з писемним мовленням (читання вголос і мовчки, робота з дитячою книжкою, письмові види робіт).

Мовна змістова лінія, маючи спрямованість на засвоєння школярами знань про мову, мовні вміння, розробляється з урахуванням того, що в початковому курсі формування в учнів знань про мову, вмінь виконувати певні види мовного аналізу є пропедевтичним. Цю роботу потрібно підпорядковувати розвитку в учнів орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних і стилістичних умінь.

Соціокультурна змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про мову як форму вияву культури українського народу, як засіб створення творів мистецтва (художньої літератури); розширення уявлень школярів про свою державу – Україну, культуру українського народу, про її особливості в різних регіонах; засвоєння малих українських фольклорних форм, національних формул мовленнєвого етикету, етикетних правил спілкування; використання набутих знань і вмінь під час виконання соціальних ролей, спілкування з представниками різних вікових груп і статусів, розв'язання навчальних і життєвих проблем. Ця робота має органічно поєднуватися з іншими аспектами навчання і реалізовуватися за допомогою дібраних навчальних текстів, тем для побудови діалогів і монологічних зв'язних висловлювань різних видів, використання тематичних груп слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу, його національного характеру.

Діяльнісна змістова лінія спрямована на формування в молодших школярів уміння вчитися, яке дає їм змогу організувати і контролювати свою навчальну діяльність і забезпечується послідовною мотивацією навчання, здатністю докладати власних зусиль для досягнення результату, виконувати мисленнєві операції і практичні дії, володіти вміннями й навичками самоконтролю та самооцінки.

Програму структуровано за такими розділами:

- *“Навчання грамоти”*;
- *“Мовленнєва змістова лінія”*;
- *“Мовна змістова лінія”*;
- *“Соціокультурна змістова лінія”*;
- *“Діяльнісна змістова лінія”*.

I. Навчання грамоти

Основним методом навчання грамоти, який усталився у вітчизняній школі, є аналітико-синтетичний. Він передбачає реалізацію принципу “від звука до букви”. Це означає, що учні повинні спочатку навчатися виконувати різні аналітико-синтетичні дії зі звуками мовлення, що є базовим умінням для формування навичок читання і письма.

Одночасно з аналітико-синтетичним методом можуть частково використовуватися й інші методи, зокрема метод цілих слів. Доцільність його принагідного застосування пояснюється необхідністю навчати школярів (після того як вони засвоїли читання по складах) сприймати графічні образи багатьох добре знайомих слів цілісно, швидко впізнавати їх на основі попереднього досвіду. Таке вміння є обов'язковою умовою цілковито сформованої навички читання.

У навчанні письма необхідно формувати координацію дій руховою і зорового аналізаторів, графічні навички письма (правильне, чітке зображення букв, їх поєднань, плавне письмо складів, слів, невеликих речень у темпі, відповідному індивідуальним можливостям учнів); дбати про засвоєння гігієнічних правил, яких треба дотримуватися під час письма.

Враховуючи вікові особливості розвитку шестирічних учнів (слабкість дрібних м'язів руки, недостатня регуляція рухів під час письма, значна стомлюваність за тривалого напруження, недостатня сформованість зорового сприймання графічного образу букви), програму

не рекомендує форсувати навчання письма. Зокрема, опанування письма великих літер складної конфігурації може відбуватися не одночасно з навчанням відповідних рядкових (малих) букв, а з певним інтервалом. Однак за умов належної підготовленості учнів до опанування графіки письма вчитель може планувати вивчення малої і великої літер синхронно. Особливо такі можливості з'являються у II семестрі.

Програма не передбачає обов'язкового навчання першокласників безвідривного письма – за винятком таких випадків, де безвідривні поєднання букв є природними (*ми, не*) і не потребують повторного проведення по одній і тій самій лінії чи руху руки у зворотному напрямку по цій самій лінії (*ол, по, оо*). Поєднання з овальними та півовальними елементами відбувається за допомогою коротких прямих чи дугоподібних ліній.

За наявності в класі дітей, у яких переважають дії лівою рукою (визнаних лівшами після відповідної консультації з лікарем), учитель має корегувати методику навчання таких учнів, не наполягаючи на переучуванні їх на письмо правою рукою.

У процесі навчання грамоти важливо враховувати вміння, набуті дітьми в дошкільному віці. Вчитель має забезпечити посилене навчальне навантаження тим учням, які певною мірою вміють читати й писати, та надати індивідуальну допомогу менш підготовленим.

Важливим завданням читання в I класі є пробудження у школярів інтересу до дитячої книжки, формування початкових умінь самостійно з нею працювати.

У добукарний і букварний періоди навчання, коли учні ще недостатньо опанували грамоту, вони з допомогою вчителя вчать сприймати текст на слух (аудіювання). Поступово педагог залучає школярів до самостійного прочитування знайомих складів, слів на обкладинці книжки, в кінці букварного та в післябукварний період – до самостійного читання.

Першокласники засвоюють також найпростіші структурні елементи дитячої книжки, основні правила гігієни читання і розглядання книжки, накопичують досвід спілкування з однокласниками та дорослими на основі прослуханого (прочитаного). Навчальним матеріалом на таких заняттях слугують дитячі книжки, які добирають з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх читацьких інтересів, уподобань, вищо-жанрового, тематичного, авторського розмаху, санітарно-гігієнічних вимог до видань для 6-річних першокласників. Це доступні дитячі книжки у типовому оформленні – основні написи (прізвище автора, назва книжки) розташовані на звичних місцях, виконані шрифтом, що легко прочитується, зміст ілюстрації на обкладинці відповідає назві книжки.

Доцільно, щоб до кожного заняття добирали нову книжку, і до кінця навчання в I класі учні дістали уявлення про те, що книжковий світ багатий і розмаїтий, у ньому кожна дитина може задовольнити свої пізнавальні інтереси, з книжкою можна цікаво проводити дозвілля.

У процесі навчання відбувається поступове ускладнення навчального матеріалу за такими показниками: кількість уміщених у книжці творів (від одного до трьох і більше), тип видання (книжка-твір, книжка-збірка; авторська, тематична, збірка народних казок тощо), обсяг текстів, що їх опрацьовують на одному занятті (1-2 сторінки).

У I класі на роботу з дитячою книжкою рекомендується відводити до 20 хвилин уроку навчання грамоти (один раз на 2 тижні). Якщо учні класу мають достатній рівень розвитку навички читання, вчитель може проводити заняття з дитячою книжкою упродовж усього уроку.